

20 Maart 2018

Vraag 1: Hoe kan Nederland (overheid, bedrijfsleven, sociale ondernemingen, maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen) op de thema's voorkomen van conflicten en instabiliteit, opvang in de regio en noodhulp meer resultaten bereiken?

Onderzoek laat zien dat (toenemende) economische en sociale ongelijkheid kan leiden tot instabiliteit (als politieke polarisatie en afname van sociale cohesie) en een afname van toekomstige economische groei. Aandacht voor het tegengaan van (verdere) ongelijkheid is daarmee essentieel om meer resultaten te bereiken om conflicten en instabiliteit te voorkomen. Dit betekent dat elke Nederlandse inzet een 'inclusiviteit lens' zou moeten gebruiken bij de voorbereiding en vooral implementatie hiervan. Zo'n lens stelt in staat om van tevoren in kaart te brengen wie baat zou hebben bij de Nederlandse programma's en interventies, en wie mogelijk negatieve effecten ervan zal ondervinden. Daarnaast is een inclusiviteit lens bij de implementatie essentieel. Het biedt de mogelijkheid om bij te sturen mocht er onverwacht uitsluiting plaats vinden, van bijvoorbeeld jongeren, vrouwen, of andere kwetsbare groepen, of wanneer interventies bestaande uitsluiting verergeren. Een voorbeeld: de lokale werkgelegenheid die een Nederlands bedrijf in een Afrikaans land creëert komt mogelijk niet ten goede aan de bevolking in de omgeving van het betreffende bedrijf, omdat deze niet over de juiste vaardigheden beschikt om bij het bedrijf te werken. Deze ongelijkheid kan worden tegengegaan door bij de implementatie bijvoorbeeld ook zorg te dragen voor het trainen van de lokale bevolking. Op deze manier hebben ze mogelijk wel toegang tot de werkgelegenheid die is gecreëerd. Dit impliceert dat er tijdens de implementatie van projecten en programma's aandacht moet zijn voor het goed en langdurig monitoren van deze implementatie, om zo onbedoelde effecten te signaleren en daarop te reageren.

Vraag 2: Hoe kan Nederland (overheid, bedrijfsleven, sociale ondernemingen, maatschappelijk middenveld, kennisinstellingen) de bevolkingsgroei in Afrika het best adresseren en werkgelegenheid onder jongeren in Afrika en het Midden-Oosten stimuleren?

a. Bevolkingsgroei

Met betrekking tot het beperken van het aantal geboorten (en hiermee de bevolkingsgroei): de beschikbaarheid van anticonceptiemiddelen in combinatie met scholing van meisjes en het verbeteren van de economische, politieke en maatschappelijke positie van vrouwen (bijvoorbeeld door het bevorderen van de participatie van vrouwen in het gemeentelijke of landelijk bestuur) zijn belangrijke en bewezen manieren om dit te bereiken.

b. Werkgelegenheid onder jongeren

Onderzoek laat zien dat de beste aanpak voor het stimuleren van werkgelegenheid voor jongeren afhangt van de economische situatie in het betreffende land. In een land met een economie die voldoende banen creëert is het ondersteunen van actieve arbeidsmarkt programma's (training, mentoring, matching en dergelijke) het meest effectief. Als het probleem van jeugdwerkgelegenheid meer structureel is, dat wil zeggen, als er niet voldoende en

kwalitatief goede banen zijn, dan is het meer effectief om in te zetten op het ondernemersklimaat, investeringen voor werkgelegenheid in potentiële groeisectoren en structurele verbetering van de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. In de praktijk heeft de overgrote meerderheid van de jongeren in een land geen toegang tot een werkgelegenheidsprogramma of -project; door structurele verbeteringen in het onderwijs en het ondernemersklimaat kun je grotere groepen bereiken.

Voor het structureel vergroten van de werkgelegenheid in Afrika betekent dit concreet het volgende:

1. De Nederlandse inzet van OS gelden voor het Nederlandse of Afrikaanse bedrijfsleven moet primair gericht zijn op het realiseren van een zo groot mogelijk werkgelegenheidseffect, in het bijzonder voor jongeren en vrouwen (ook als dat in eerste instantie betekent dat er minder winst behaald zal worden). Het gaat hierbij om directe- en indirecte werkgelegenheid, bijvoorbeeld via connecties in de lokale economie door contracten met lokale toeleveranciers, en zogenaamde “induced employment” als gevolg van de uitgaven van werknemers in de lokale economie ten behoeve van consumptie en investeringen. Bij de ontwikkeling en implementatie van programma’s moet daarnaast een inclusiviteit lens (zoals besproken bij vraag 1) gehanteerd worden.
2. De Nederlandse inzet van OS gelden kan zich, voor het creëren van werkgelegenheid op korte termijn, het beste richten op de verhoging van de productiviteit van de sectoren waar de meeste jongeren op dit moment werkzaam zijn, zoals de landbouw en de informele sector (diensten en kleinschalige industrie). De precieze investeringen zijn landspecifiek en kunnen variëren van het realiseren van bijvoorbeeld goede toegang tot landbouw-inputs (bijvoorbeeld zaden), irrigatie en land tot het versterken van ICT-ontwikkeling. Dergelijke investeringen dienen zo gedaan te worden dat ze de ongelijkheid binnen een land niet vergroten (bijvoorbeeld ongelijkheid tussen stad en platteland, mannen en vrouwen of ouderen en jongeren). Nederland heeft veel ervaring en expertise op het gebied van de landbouw. Hierop kan sterker ingezet worden.
3. De Nederlandse overheid (inclusief de ambassade) kan ook een voorbeeldrol spelen, bijvoorbeeld door een aanscherping van hun inkoopbeleid, waarin bijvoorbeeld jongeren in dienst worden genomen en door goederen te kopen bij bedrijven die door jongeren geleid worden (zie ook ons antwoord op vraag 5).

Naast het primair creëren van werkgelegenheid, kunnen Nederlandse OS-gelden ook ingezet worden op de aanbodkant van de arbeidsmarkt, dat wil zeggen, op het vergroten van de employability van, met name, jongeren en vrouwen. Onderzoek laat zien dat: (1) ondernemerschap programma's het meest effectief zijn voor het verhogen van inkomen en creëren van werkgelegenheid; (2) programma's die meerdere diensten over een langere termijn bieden effectiever zijn dan “single-service” programma's (alleen training of alleen krediet); (3) aanbieders van dergelijke diensten het meest effect hebben als ze contracten hebben op basis van prestatie en uitvoering; (4) programma's effectiever zijn wanneer er recht wordt gedaan aan de verschillende behoeften en aspiraties onder jongeren (een hoger opgeleide jongen in de stad heeft hele andere aspiraties en behoeften dan een laag opgeleid meisje op het platteland) en; (5) programma's die zich richten op gemarginaliseerde groepen een groter effect hebben op werkgelegenheid en inkomen, in vergelijking met programma's die een algemenere doelgroep hebben.

Voor het vergroten van de employability van jongeren en vrouwen betekent dit concreet het volgende:

1. Ondernemerschap programma's moeten oog hebben voor de diversiteit van jongeren en de behoeften en aspiraties van jongeren centraal zetten. Behandel jongeren niet als één groep en maak passende interventies waarbij verschillende diensten aangeboden kunnen worden die afhankelijk van de behoefte van de betreffende jongere ingezet kunnen worden.
2. Een geïntegreerd aanbod van diensten aanbieden en daarmee kunnen voorzien in de verschillende behoeften van verschillende type jongeren. Voorbeelden zijn: training, krediet, (lange termijn) begeleiding en het ontwikkelen van soft skills.
3. Dergelijke programma's niet alleen initiëren in de hoofdstad, maar ook in secundaire steden en op het platteland, om zo ongelijkheid tegen te gaan.
4. De interventie moet altijd een inclusiviteit lens hebben (zie ons antwoord op vraag 1) om ongelijkheid tegen te gaan.

Vraag 5: Waar liggen volgens u kansen om in productie, handel en investeringen vooruitgang te boeken op maatschappelijke uitdagingen op sociaal vlak (zoals betere arbeidsomstandigheden, hogere lonen, extra kansen voor vrouwen en jongeren) of op ecologisch vlak (zoals water, klimaat, biodiversiteit)?

Er liggen grote kansen op het gebied van value chain development in Afrikaanse landen, met name op het stimuleren van een inclusief inkoopbeleid van de overheid, Nederlandse ambassades en het Nederlandse bedrijfsleven dat in Afrika investeert. Dat wil zeggen: een inkoopbeleid dat ten goede komt aan lokale boeren en producenten, en meer in het bijzonder jonge boeren en jonge ondernemers.

Er liggen tevens grote kansen om de Nederlandse expertise op het gebied van water, landbouw en klimaat in te zetten ten behoeve van het vergroten van de productiviteit in de landbouw en daarmee de werkgelegenheid in Afrikaanse landen. Vooruitgang kan gemaakt worden door deze expertise te gebruiken voor inclusieve, alomvattende programma's, die gericht zijn op de meest kwetsbare groepen in de samenleving. Een inclusiviteit lens (een specifieke focus bij het ontwerp en de evaluatie van programma's op de vraag in hoeverre kwetsbare groepen meeprofiten van ontwikkelingsprogramma's), zoals bepleit door voormalig minister Ploumen in haar brief 'Inclusieve ontwikkeling in de Nederlandse programma's voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking' kan hiervoor de basis vormen. Op deze manier kan Nederland een voorloper worden in het behalen van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen en het terugdringen van ongelijkheid.

Om deze lens toe te passen zal Nederland moeten investeren in meer dan werkgelegenheid voor jongeren alleen: 'decent jobs' van hoge productieve waarde zijn een meer duurzame investering. Nederland kan bovendien werkgelegenheid programma's koppelen aan sociale beschermingsprogramma's. Op dit moment doet Nederland dit al succesvol via de steun aan het Productive Safety Net Programma in Ethiopië. Door de steun aan dergelijke alomvattende programma's die aandacht besteden aan werkgelegenheid, klimaatverandering, voedselzekerheid en sociale bescherming, met een specifieke focus op kwetsbare groepen, kan Nederland meer bereiken dan het steunen van individuele programma's op afzonderlijke thema's.